

Jeřáb soutěskový

Sorbus portae-bohemicae M. Lepší et P. Lepší, Vít et K. Boublík

Stupeň ohrožení: C1

POPIS

Jeřáb soutěskový je stromek nebo vzácněji keř vysoký až 7 m s kmenem až 70 cm v obvodu. Šedá až tmavě šedá borka, v mládí hladká s podélnými prasklinami, v dospělosti s roztroušenými (3)4-6(10) mm velkými lenticelami. Na líci lesklá, na rubu plstnatá a nažloutle šedozelená čepel listu je široce vejčitá až široce eliptická a pravidelně mělce laločnatá s ostře zašpičatělými laloky, čepel (7,5)8,6-9,7(11,5) cm dlouhá a (5,1)5,9-6,8(8,5) cm široká, nejširší v (39)51-58(64) % délky čepele měřeno od vrcholu. Vrchol čepele více nebo méně trojúhelníkovitý a ostrý, báze obvykle zaoblená, vzácně široce klínovitá. Květy s nálevkovitou češulí a bílými korunními plátky jsou uspořádány do chocholičnatých lat. Semeník je polospodní, čnělky alespoň zčásti srostlé, prašníky na začátku kvetení s růžovým náběhem později bleďožluté a kališní cípy 1,8-2,6 mm dlouhé. Kveté v květnu. Zralé malvice jsou oranžově červené, převážně lyse a lesklé, s řídkými okrovými lenticelami a u tohoto druhu typicky „šišaté“, tj. obvejčité nebo eliptické, (12)15-16(17) mm dlouhé a (10)12-13(17) mm široké.

Na území Labského středohoří se společně se *S. portae-bohemicae* vyskytují 3 druhy podobných jeřábů. Široce rozšířený *S. danubialis* (zástupce *S. aria* agg.) se liší kosočtverečnou až zaokrouhleně kosočtverečnou, na rubu šedozelenou čepelí listu, která je pilovitá jen v horní části listu, korálově červenými plody a volnými čnělkami. *S. portae-bohemicae* poznáte od zbývajících druhů *S. bohemica* a *S. albensis* podle „šišatého“ tvaru malvic.

EKOLOGICKÉ NÁROKY

Populace apomiktického triploidního ($2n = 3x = 51$) hybridogenního druhu jeřábu soutěskového se nachází v teplé klimatické oblasti, v nadmořské výšce 210-220 m n. m. Upřednostňuje východně a severovýchodně orientované svahy, mezotrofní půdy vyvinuté na rulách či migmatitech. Roste v nezapojených suťových lesích (*Aceri-Carpinetum*) a ve světlých dubových lesích (*Luzulo-Quercetum*) s přechody k černýšovým dubohabřinám (*Melampyro nemorosi-Carpinetum*). Dle lesnické klasifikace se jedná o soubor lesních typů 1Z. Vyskytuje se společně s druhy *S. bohemica*, *S. danubialis* a *S. torminalis*. *Sorbus albensis* roste na stejném svahu rokliny cca 500 m od typové lokality *S. portae-bohemicae*.

ROZŠÍŘENÍ

Tento druh byl původně popsán jako endemit soutěsky Porta bohemica v Českém středohoří (asi 7 km severozápadně od Litoměřic), jehož v oné době jediná známá populace na levém břehu Labe čítala pouze 14 dospělých jedinců. Později však byla objevena další lokalita v Oparenském údolí asi 2 km jihozápadně od místa popisu. Druh má jednu z nejmenších populací ze všech známých hybridogenních druhů endemických jeřábů v ČR. Lokality náleží do fytogeografického okresu Lounsko-labské středohoří.

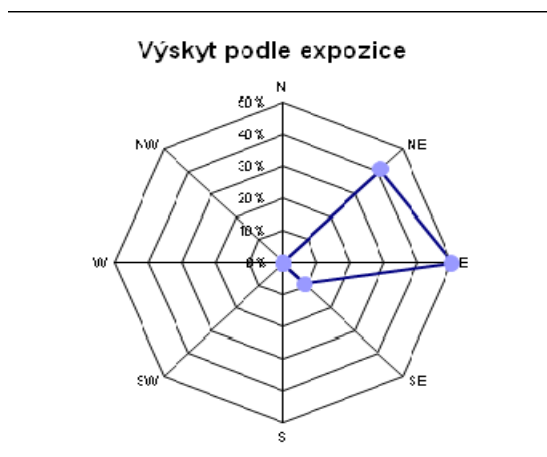
PŘÍČINY OHROŽENÍ

Nejvíce je ohrožen mizením svého hlavního biotopu, kterým jsou světlé lesy vzniklé díky historickému managementu v lesích.

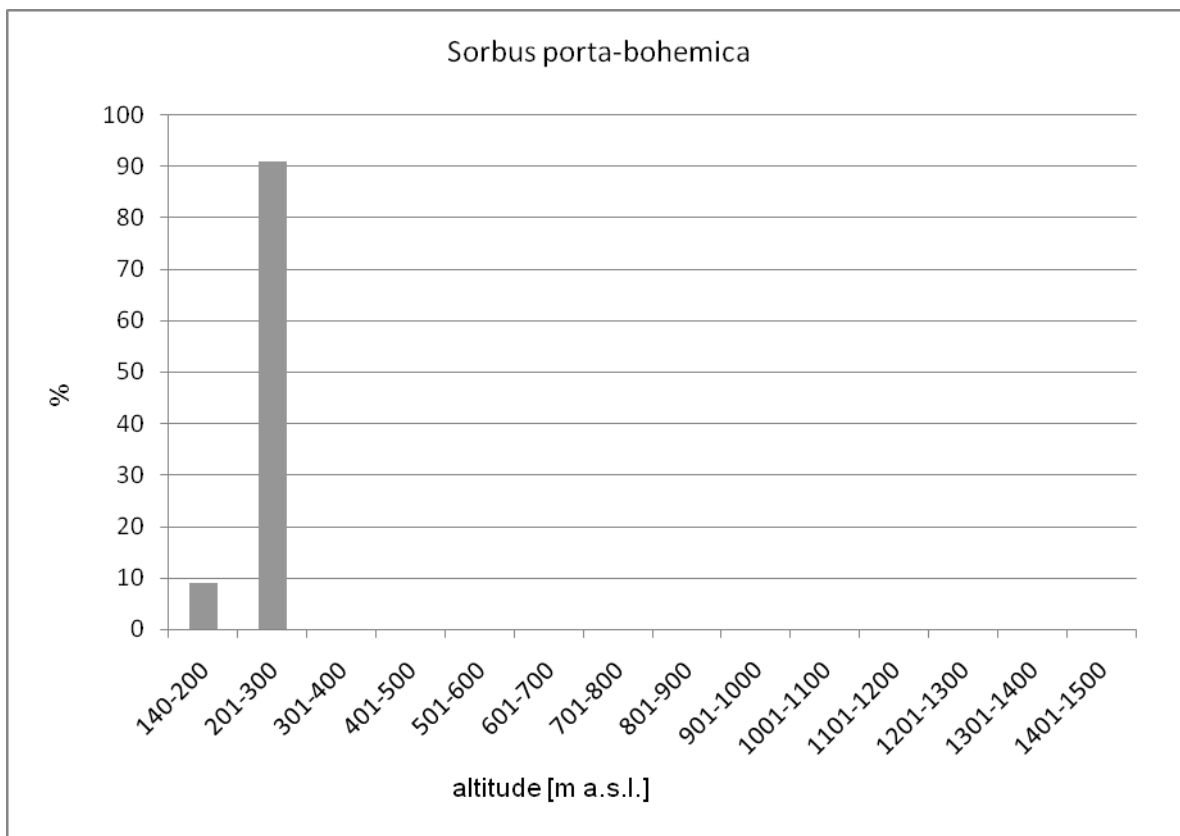
SEZNAM LITERATURY

LEPŠÍ M., VÍT P., LEPŠÍ P., BOUBLÍK K., KOLÁŘ F., 2009. *Sorbus portae-bohemicae* and *Sorbus albensis*, two new endemic apomictic species recognized based on a revision of *Sorbus bohemica*. Preslia 81: 63–89.

HADINEC J., LUSTYK P., 2009. *Additamenta ad floram Reipublicae Bohemicae*. VIII. Zprávy Čes. Bot. Společ., Praha, 44: in prep.

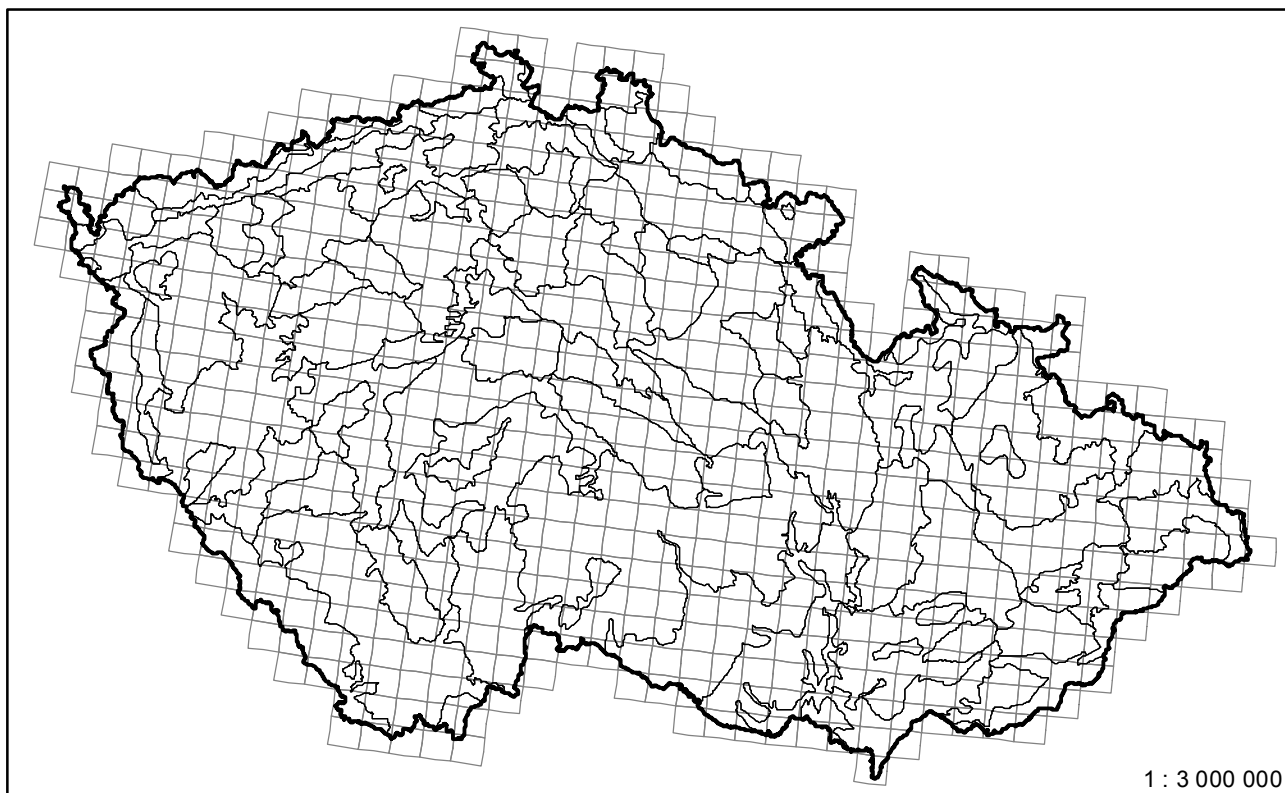

Výskyt podle nadmořské výšky

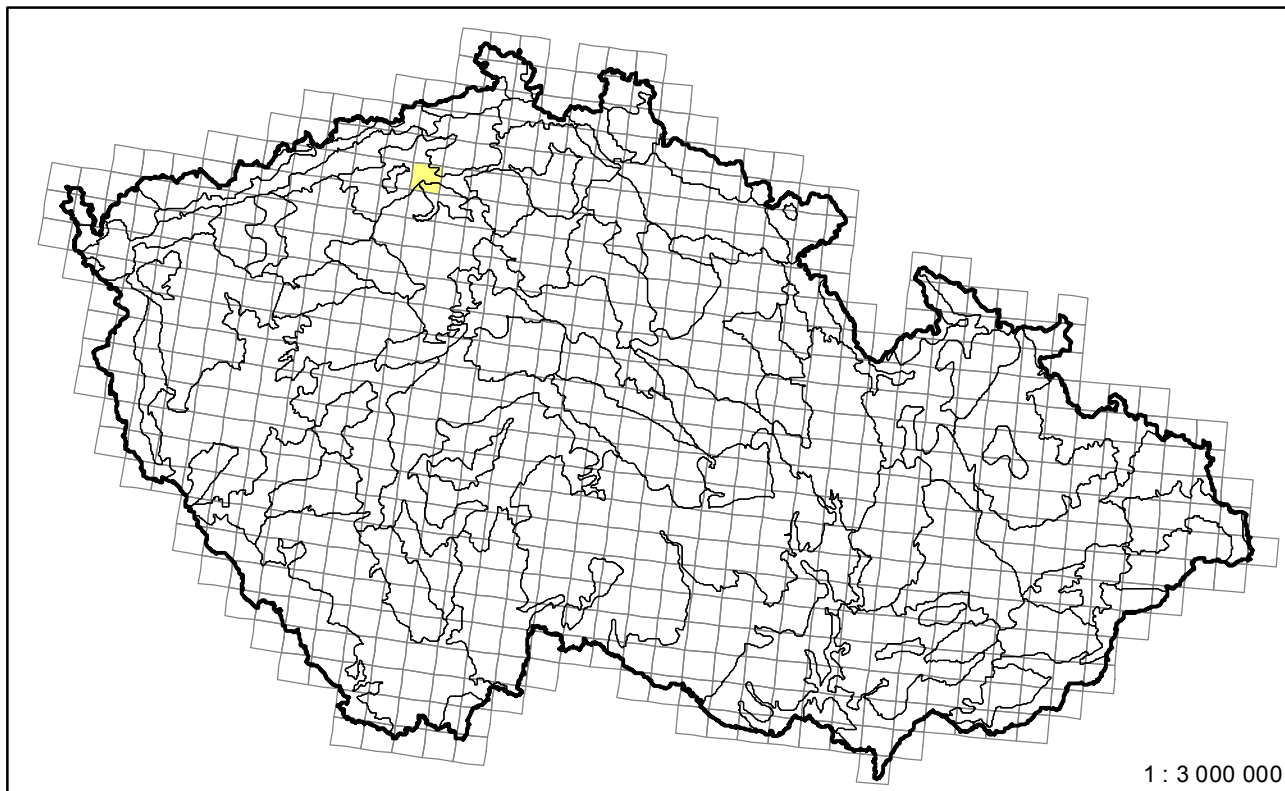

Výskyt do roku 2000

Výskyt po roce 2001

počet lokalit 3